

Erkölc, erkölcsi normák és az erkölcsstan

Erkölc, erkölcsi normák

Erkölc: a görögül ethosz v. éthosz, latinul: mos.

Lényegében „*élettörvény, erkölcsi törvény*”. Azon **normák, szabályok**, parancsok, értékítéletek összessége, melyek magatartásunkat, cselekedeteinket gyakorlatilag szabályozzák, a magunk és mások javára.

Az erkölcs segítségére van az embernek a szabad akaratán alapuló választásaiban, döntéseiben.

Mindezek következtében az erkölcsöt *életszabályozó rendszernek*, élettörvénynek, az erkölcsi normákat *együttműködési, együttélési szabályoknak* is nevezhetjük.

Az erkölcs, az erkölcsi normák tehát azt jelzik, azt mutatják meg, aminek lennie kell, amit meg kell valósítani a gyakorlatban („követelmények”). Arra figyelmeztetnek, hogy a (sok esetben nem megfelelő) „van”-tól a „kell”, a „legyen”, (a jó) felé haladjunk, azaz amit *meg kell tenni*, el kell érn. Természetesen az erkölcsi szabályok *tiltó formában* is megfogalmazhatók. („Ne tedd...”)

A kétféle (a felszólító és tiltó) normák jól kiegészítik egymást. Mind a kettőre szükség van a megfelelő viselkedés érdekében!

Az erkölcsi normák, parancsok lényege összefoglalható abban, ami a természeti törvényeknek is alapelve:

„Tedd a jót, és kerülj a rosszat!” Ez erkölcsi alaptörvény.

Az erkölcsnek át kell hatnia az egész társadalmat, a tudományos, politikai, művészeti, tudományos stb. életet.

Az erkölcsi normák megismerésében és elfogadásában az *értelem* és az *érzelem* (erkölcsi érzelmek), követésében, végrehajtásában pedig az *akarat* játszik elsődleges szerepet.

Az erkölcsi törvények 3 területen szabályozzák az emberi magatartást:

- 1.) saját magunkkal kapcsolatos feladatok terén;
- 2.) én-te kapcsolat ún. kis közösségek területén;
- 3.) társadalmi (szociális) kapcsolatok vonatkozásában.

Az egyén erkölcsi normákhoz való alkalmazkodását **moralitásnak** (erkölcsiségnek, erkölcsi magatartásnak) nevezzük. A jellem a moralitáshoz kötött. A jellem az ember morális értékekkel kapcsolatos magatartás-tendenciáinak integrációja. A személyiségfejlődésben a moralitás és a jellem szoros összefüggésben, *kölcsönhatásban fejlődik*.

Az erkölcsi cselekedetek fő jellemzői:

- a) tudatosság, szándékosság;
- b) lelkiismerettel való megegyezés;
- c) az erkölcsi normákat az elfogadók önként tartják magukra nézve kötelezőnek (mivel tételes büntető szankció nincs) /A normák, erkölcsi parancsok tehát lényegében belülről hatnak, „belső szabályozók”/;
- d) a fejlődés, *nevelés* során fokozatosan válnak bensővé (interiorizálódnak)
/Ebben a folyamatban komoly szerepe van a szülői és iskolai nevelésnek, a szülők és más személyek „erkölcsi mintájának”/;
- e) az egyén erkölcsi jellegű tetteit részben világnézete, részben az ebből eredő értékrendje befolyásolja.

Az erkölcsstan (Etika)

Az etika a filozófia egyik tudományága Arisztotelész óta. Az erkölcs problémakörének filozófiai vizsgálatával foglalkozik. Tárgya az erkölcs és az erkölcsiség alapelvei. Az emberi cselekvés erkölcsileg helyes formáit általában kutatja, rendszerezi és igyekszik megalapozni.

Az etika elsősorban az *erkölccsel foglalkozó tudományt* jelenti, a gyakorlatban alkalmazzák magának az *erkölcsnek, erkölcsi normáknak a megnevezésére, kifejezésére* is. (pl. orvosi etika – orvosi erkölcs, szabályok).

Az erkölcs különbözik a tételes jogi törvényektől. Az erkölcsi parancs megsértése nem jár szükségképpen és minden esetben jogi szankciókkal, hivatalos írásban lefektetett büntetéssel. Csak a lelkiismeret ítéli el (lelkiismeret-furdalás formájában) és az emberi környezet, a közvélemény neheztelését, ítéletét vonhatja maga után.

Ma már a legtöbb foglalkozásnak is megvan a saját **szakmai etikája**, szakmai, erkölcsi szabályrendszere, normái (orvosi, jogi, pedagógiai, kereskedői stb. etika).

- Alaptörvényeik vannak,
- Sajátos szakmai adottságokra, ill. az ebből eredő etikai követelményekre vannak tekintettel.

Etikett: ez etikához hasonló, szintén *magatartást szabályozó normarendszer*. Az etikett csak a formális magatartás szabályait írja elő az emberi érintkezésben: hogyan öltözködünk, köszönjünk stb.

Az erkölcs, erkölcsi normák eredetével kapcsolatosan két különböző nézet létezik:

- 1.) Társadalmi eredet: azt mondja, hogy az erkölcs és erkölcsi normák keletkezése *tapasztalati úton* jött létre, a mindennapi gyakorlatban.
- 2.) A vallás képviseli. Az erkölcsi törvények isteni eredetűek, ezért örök érvényűek (Isteni eredet)
Pl.: 10 Parancsolat (az első 3 vallási jellegű, a többi 7 az ember erkölcsi életét szabályozza).